

ΘΕΩΡΙΑ & ΠΡΑΞΗ
**ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ**

Συνταγματικό - Διοικητικό & Ευρωπαϊκό Δίκαιο

ΕΤΟΣ 2016 / ΤΕΥΧΟΣ 5

*Ευγενία Β. Πρεβεδούρου,
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΑΠΘ*

*Κριτική στο βιβλίο
του Η. Κουβαρά,
Η διοικητική δικαιοσύνη ως
δικαιοτελεστική λειτουργία*

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΝΑΤΥΠΟ

nbonline.gr

ΨΗΦΙΑΚΗ ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Ευγενία Β. Πρεβεδούρου
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΑΠΘ

**Κριτική στο βιβλίο του Η. Κουβαρά,
Η διοικητική δικαιοσύνη ως δικαιοτελεστική
λειτουργία**

Ανάτυπο από τη «Θεωρία & Πράξη Διοικητικού Δικαίου»
Τεύχος 5 / Έτος 2016

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

Μαυρομιάλη 23, 106 80 Αθήνα • Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819
<http://www.nb.org> • e-mail: info@nb.org

Ηλία Κουβαρά

Η διοικητική δικαιοσύνη ως δικαιοτελεστική λειτουργία Συμβολή στην αποτελεσματικότητα της διοικητικής δικαιοσύνης, Νομική Βιβλιοθήκη, 2015, σελ. 530

Παρουσίαση: Ευγενία Πρεβεδούρου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΑΠΘ

Με την επιλογή του τίτλου «[η] διοικητική δικαιοσύνη ως δικαιοτελεστική λειτουργία» και του διευκρινιστικού υπότιτλου «[σ]υμβολή στην αποτελεσματικότητα της διοικητικής δικαιοσύνης», ο κ. Κουβαράς δεν παραπλανά τον αναγνώστη της διατριβής του. Το έργο είναι μια μελέτη διοικητικού δικονομικού δικαίου που επιτυγχάνει απολύτως τον σκοπό της: αποκαλύπτει, αναλύει και εξηγεί όλες τις πτυχές και τις ιδιομορφίες ενός βασικού για την καθημερινή δραστηριότητα των δικαστών αλλά και των χρηστών της διοικητικής δικαιοσύνης νομικού μηχανισμού. Η μελέτη δεν εντάσσεται στη φιλοσοφία του δικαίου, αλλά απευθύνεται στους δημοσιολόγους που γνωρίζουν σε βάθος τα ζητήματα της οικονομικής τεχνικής. Πράγματι, αν και ο κ. Κουβαράς προβάλλει στην εισαγωγή του τα μεγάλα διακυβεύματα που θέτει το θέμα του -ιδίως τη συμβολή του στον ορισμό της ίδιας της δικαιοδοτικής λειτουργίας- ο πυρήνας της εργασίας του εστιάζει σε ένα τεχνικό πεδίο, στο οποίο ακριβώς ανακύπτουν άπειρα ζητήματα.

Τα ζητήματα αυτά αντιμετωπίζει ο συγγραφέας με εντυπωσιακή δεξιότητα, συνέπεια και νομική δαιμόσυνη. Εντοπίζοντας εξαρχής τις ποικίλες πτυχές και εκφάνσεις του βασικού του θέματος, της υποχρέωσης συμμόρφωσης της Διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις -το οποίο ανέδειξε ήδη το 1934 ο Φ. Βεγληρής στο ομώνυμο εμβληματικό του έργο- κυρίως όμως τις σύγχρονες προκλήσεις και στοχεύσεις της Διοικητικής Δικαιοσύνης που υπερβαίνουν κατά πολύ την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων, ο κ. Κουβαράς δανείζεται από την πολιτική δικονομία έναν όρο με ευρεία νοηματική εμβέλεια, αυτόν της «δικαιοτελεστικής λειτουργίας», ο οποίος περιγράφει «την κινητοποίηση των εκτελεστικών μέσων με σκοπό τη μεταβολή του εννόμου βίου σύμφωνα με τη δικαστική απόφαση»¹, για να αποδώσει, στο πεδίο του διοικητικού δικαίου, τη διαδικασία με την οποία η δικα-

στική απόφαση υλοποιείται, μετουσιώνεται σε διοικητική πράξη. Επιδίωξή του είναι να αναδείξει τη διοικητική δικαιοσύνη ως λειτουργία που πραγματώνει το δίκαιο και δύναται να εγγυηθεί την εφαρμογή του.

Η μελέτη ακολουθεί την κλασική διμερή διάρθρωση: στο μεν πρώτο μέρος εκτίθεται το θετικό δίκαιο της συμμόρφωσης στην ελληνική έννομη τάξη (de lege lata προσέγγιση), ενώ στο δεύτερο συστηματοποιούνται τα εργαλεία που διαθέτει ο διοικητικός δικαστής σε ξένες έννομες τάξεις για την εκτέλεση των αποφάσεών του και εξετάζονται οι όροι για την υιοθέτηση αντίστοιχων ρυθμίσεων στην εγκώρια (de lege ferenda θεώρηση).

Οι σελίδες που ο συγγραφέας αφιερώνει στη διαδικασία για την εφαρμογή των αποφάσεων των διοικητικών δικαστηρίων στην εθνική έννομη τάξη και πρακτική από τη δημοσίευση της δικαστικής απόφασης μέχρι την έκδοση των αναγκαίων διοικητικών πράξεων για την υλοποίηση του δεδικασμένου, είναι, κατ' ανάγκη, λιγότερο καινοτόμες, πλην όμως αναγκαίες για την κατανόηση του ελληνικού νομοθετικού πλαισίου συμμόρφωσης της Διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις. Εξετάζονται ο μηχανισμός των Τριμελών Συμβουλίων του άρθρου 2 του Ν 3068/2002 που αφορά τη συμμόρφωση στις διαπλαστικές αποφάσεις και η διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης που διασφαλίζει τη συμμόρφωση στις καταψηφιστικές αποφάσεις. Οι ανωτέρω διαδικασίες συμπληρώνονται με την πρόβλεψη της ποινικής και πειθαρχικής ευθύνης του αρμοδίου υπαλλήλου και της αστικής ευθύνης του Δημοσίου λόγω της ζημίας που προξένησε στον ιδιώτη η άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης.

Μετά την παρουσίαση του νομικού καθεστώτος της συμμόρφωσης, δηλαδή της θεσμοθετημένης διαδικασίας, ο συγγραφέας αναλύει τις νομικές έννοιες που εμφανίζονται στο πεδίο των συνεπειών της δικαστικής απόφασης. Πρόκειται για τα κλασικά, πλέον, ζητήματα της σχέσης της υποχρέωσης συμμόρφωσης, αφενός, προς την έναντι πάντων ισχύ των διαπλαστικών αποφάσεων και, αφετέρου, προς το δεδικασμένο, του οποίου αυτή

1. Γ. Μαριδάκη, Η εκτέλεση αλλοδαπών αποφάσεων κατά το ισχύον εις την Ελλάδα Δίκαιον, 3η έκδ., Αθήνα 1970, Κλεισούνη, σελ.2.

αποτελεί εξωδικαστική εκδήλωση. Υπό το πρίσμα των εννοιών αυτών, εξετάζεται, στη συνέχεια, η διαδικασία συμμόρφωσης στη δικαστική και διοικητική πρακτική, δηλαδή το πώς ο δικαστής, με την απόφασή του, καθοδηγεί τη Διοίκηση προκειμένου να διευκολύνει τη συμμόρφωσή της στην απόφασή του. Η προβληματική είναι γνωστή και διεξοδικά αναλυμένη από τη Δ. Κοντόγιωργα-Θεοχαροπούλου και -για τις ανάγκες του δεδικασμένου- την Ευ. Κουτούπα-Ρεγκάκου, αλλά η σύλληψή της από τον συγγραφέα παρουσιάζει πρωτοτυπία: διαπιστώνει τη διαμόρφωση ενός Ειδικού Διοικητικού Δικαίου που διέπει το δίκαιο της συμμόρφωσης και περιλαμβάνει κανόνες και αρχές που διαφοροποιούνται από αυτούς που ρυθμίζουν την κατά πρώτον άσκηση της διοικητικής αρμοδιότητας. Στο πλαίσιο αυτού του ειδικού δικαίου, εντοπίζει ένα γενικό μέρος που καλύπτει την «αποκαταστατική» πράξη, την ειδική, δηλαδή, κατηγορία διοικητικής πράξης με την οποία επιδιώκεται η συμμόρφωση και της οποίας η ιδιαιτερότητα συνίσταται, μεταξύ άλλων, στο ότι δεν εκδίδεται αποκλειστικά με βάση την κείμενη νομοθεσία, αλλά προσδιορίζεται από το δεδικασμένο της δικαστικής απόφασης, ανατρέχει στον χρόνο έκδοσης της ακυρωθείσας πράξης και διαθέτει, κατ' αρχήν, αυξημένη τυπική ισχύ, με την έννοια ότι δεν μπορεί να καταργηθεί, έστω κατ' αποτέλεσμα, με νεότερη πράξη, χωρίς τη συνδρομή των ειδικότερων προϋποθέσεων που συνδέονται με τη δεσμευτικότητα του ουσιαστικού δεδικασμένου. Περαιτέρω, στο γενικό μέρος αποσαφηνίζονται τα όρια των υποχρεώσεων συμμόρφωσης της Διοίκησης, όπως προσδιορίζονται, προεκκόντως, από το κριθέν διοικητικής φύσεως ζήτημα και, δευτερευόντως, από τον νομοθέτη, ο οποίος δύναται να επέμβει είτε προληπτικά, με *in abstracto* ρυθμίσεις που περιορίζουν το ακυρωτικό αποτέλεσμα, είτε κατασταλτικά, στο στάδιο συντέλεσης της συμμόρφωσης. Στο ειδικό μέρος αυτού του Ειδικού Διοικητικού Δικαίου της συμμόρφωσης, εκτίθενται οι ιδιαιτερότητες των σχετικών υποχρεώσεων ανάλογα με την κατηγορία των διαφορών (ακυρωτικών ή ουσιαστικών), το περιεχόμενο των αποφάσεων (ακυρωτικών ή απορριπτικών), το είδος της δικαστικής προστασίας (οριστικής ή προσωρινής) και το ειδικότερο πεδίο διαφορών (υπαλληλικές, περιβαλλοντικές).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και το τελευταίο τμήμα του πρώτου μέρους του έργου, όπου καταγράφονται οι δυσκολίες τις οποίες αντιμετωπίζει η Διοίκηση κατά την εφαρμογή της δικαστικής απόφασης. Από την ανάλυση του συγγραφέα καθίσταται σαφές ότι πολύ συχνά η ελλιπής ή καθυστερημένη συμμόρφωση δεν οφείλεται σε αδικαιολόγητη δυστροπία της Διοίκησης, αλλά είτε στις πραγματικές καταστάσεις και τα κεκτημένα δικαιώματα καλόπιστων τρίτων που έχουν διαμορφωθεί στον διαδραμόντα χρόνο από την έκδοση της ακυρωθείσας πράξης, είτε στις αδυναμίες και αντιφάσεις της αιτιολογίας της ίδιας της δικαστικής απόφασης. Στο σημείο

αυτό αναδεικνύεται, για πρώτη φορά στην ελληνική βιβλιογραφία, ο κομβικός ρόλος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, το οποίο, με τις Γνωμοδοτήσεις του για τον ενδελεγχόμενο τρόπο εφαρμογής των δικαστικών αποφάσεων, παρέχει ουσιαστική συνδρομή στη Διοίκηση.

Στο δεύτερο μέρος της μελέτης, ο κ. Κουβαράς αξιοποιεί τα στοιχεία του συγκριτικού δικαίου για την πρόταση βελτιώσεων του ελληνικού νομικού συστήματος. Έμφαση δίδεται στην νομοθετικά κατοχυρωμένη, στη γαλλική έννομη τάξη, εξουσία του ακυρωτικού δικαστή να εκδίδει διαταγές και να επιβάλλει χρηματικές κυρώσεις ήδη κατά την έκδοση της απόφασής του. Περαιτέρω εξετάζεται, κατά τα πρότυπα του γερμανικού διοικητικού δικαίου, η λειτουργία καταψηφιστικής αγωγής, η οποία θα αντιμετώπιζε δραστικά το έλλειμμα δικαστικής προστασίας στις περιπτώσεις σιωπής ή παράλειψης της Διοίκησης να προβεί οφειλόμενη νόμιμη ενέργεια. Τέλος αναλύεται η εξουσία υποκατάστασης του Δικαστηρίου στο έργο της δυστροπούσας Διοίκησης, την οποία διαθέτει ο διοικητικός δικαστής στον ευρωπαϊκό νότο αλλά και στην Αμερική.

Θα μπορούσε να προσάψει κανείς στον συγγραφέα κάποιες, ήσσονος σημασίας, διαρθρωτικές «πλημμέλειες», που συνίστανται στο πρωθύστερο της έκθεσης της διαδικασίας διασφάλισης της συμμόρφωσης (Νόμος 3068/2002) πριν αναλυθεί το ίδιο το περιεχόμενό της, στη διαδοχική έκθεση των πτυχών της συμμόρφωσης που θα έπρεπε να αναλυθούν παράλληλα, ακόμη και στη διαδοχική παρουσίαση των εξεταζόμενων έννομων τάξεων, αντί της παράλληλης εξέτασης που καταλήγει σε δυναμική αντιπαράθεση και, συνακολούθως σε ουσιαστική σύγκριση. Επίσης, η εμμονή στην κλασική διμερή διάρθρωση, κατά τα πρότυπα της γαλλικής καρτεσιανής νομικής γραφής, σε συνδυασμό με την επιλογή του συγγραφέα (για την οποία ενημερώνει τον αναγνώστη στη σελ. 376) να μη συμπεριλάβει στο βιβλίο, προφανώς λόγω μεγάλης έκτασης, μια σειρά από θεωρητικές αναλύσεις του κειμένου της διατριβής του (μέρος της οποίας αποτελεί το βιβλίο), όπως «το ζήτημα των συνταγματικών ορίων εντός των οποίων είναι επιτρεπτό να κινείται ένα σύστημα που αποσκοπεί στη διασφάλιση της συμμόρφωσης», έχει ως συνέπεια τη δυσανάλογα μικρότερη έκταση του δεύτερου μέρους του έργου, που καλύπτει το συγκριτικό δίκαιο και τη *de lege ferenda* προσέγγιση του θέματος, σε σχέση με το πρώτο μέρος, το οποίο αποτελεί τον πυρήνα και την ουσία της μελέτης. Περαιτέρω, από ουσιαστική σκοπιά, η ανωτέρω επιλογή στερεί τον αναγνώστη από εργαλεία που τεκμηριώνουν τη βασική θέση της μελέτης, δηλαδή την ανάγκη για αναμόρφωση του συστήματος συμμόρφωσης της Διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις. Λείπει, δηλαδή, η σύνδεση του νομοθετικού (και νομολογιακού) πλαισίου της συμμόρφωσης προς το συνταγματικό έρεισμά της. Θα είχε ενδιαφέρον η ανάλυση των άρθρων 94 παρ. 4 και 95 παρ. 5 του Συντάγματος και η αναγωγή των νομοθετικών διατά-

ξων και των νομολογιακών προσεγγίσεων στις εν λόγω ρυθμίσεις. Τα ανωτέρω, πάντως, ουδόλως επηρεάζουν την ποιότητα του έργου, το οποίο διακρίνεται, αφενός, λόγω της αξιοποίησης ενός μεγάλου όγκου νομολογιακού υλικού για τη συστηματική θεωρητική παρουσίαση του θεσμού της συμμόρφωσης και, αφετέρου, λόγω της ευκρινούς προσωπικής θέσης του συγγραφέα, ο οποίος τολμά να αμφισβητήσει τεκμηριωμένα όχι μόνο την αποτελεσματικότητα νομοθετικών πρωτοβουλιών αλλά και την ορθότητα πάγιων νομολογιακών λύσεων.

Πράγματι, η μελέτη του κ. Κουβαρά δεν περιορίζεται στη συστηματοποίηση της νομολογίας και στη διαμόρφωση κριτηρίων ταξινόμησης νομικών εννοιών, αλλά προτείνει νέα θεώρηση ενός θέματος τόσο θεμελιώδους και κλασικού όσο και η ίδια διοικητική δικαιοσύνη. Στα θετικά σημεία του έργου, θα πρέπει να τονισθούν ιδιαίτερα η συστηματοποίηση του συνόλου της νομολογίας των Τριμελών Συμβουλίων Συμμόρφωσης καθώς και των δικαιοδοτικών σχηματισμών σχετικά με την υποχρέωση συμμόρφωσης με άξονα την «αποκαταστατική πράξη», η ανάδειξη των ιδιαιτεροτήτων της με βάση το είδος της δικαστικής προστασίας και την ειδικότερη κατηγορία διοικητικών διαφορών, η εύστοχη επισήμανση της συμβολής των Γνωμοδοτήσεων του ΝΣΚ στην άρση των δυσχερειών συμμόρφωσης και η αποσαφήνιση πολλών αμφισβητούμενων ζητημάτων στην ελληνική θεωρία και πρακτική, όπως των ακριβών ορίων της υποχρέωσης συμμόρφωσης της Διοίκησης και των δυσχερειών που αντιμετωπίζει κατά την εφαρμογή της δικαστικής απόφασης. Πέρα των ως άνω επιμέρους θετικών πτυχών, η βασική αρετή του έργου έγκειται στην προσπάθεια του συγγραφέα να ανανοηματοδοτήσει τον ρόλο του διοικητικού δικαστή ως εγγυητή της εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων. Η μελέτη επιδιώκει και επιτυγχάνει να διευρύνει την οπτική, «να αλλάξει την agenda», από την προβληματική της υποχρέωσης συμμόρφωσης σε αυτήν της αποτελεσματικότητας της δικαστικής προστασίας, όπως ακριβώς αντιμετωπίζεται το θέμα στη διεθνή Βιβλιογραφία, όπου γίνεται λόγος για την *efficacit * και την *effectivit * της δικαστικής απόφασης. Με ιδιαίτερη οξύδερκεια, ο κ. Κουβαράς επισημαίνει ότι η παροχή, ήδη από το στάδιο της διαγνωστικής δίκης, κατευθύνσεων στη Διοίκηση, οι οποίες θα τη διευκολύνουν αλλά και θα τη δεσμεύουν κατά την εφαρμογή της απόφασης, αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του δικαιοδοτικού έργου. Κατά συνέπεια, θα ήταν σκόπιμο, στο μέτρο που δεν έχει μέχρι στιγμής χορηγηθεί εκ του νόμου στον δικαστή εξουσία διαταγών προς τη Διοίκηση, να προσδιορίζονται, στην τελική σκέψη του αιτιολογικού της δικαστικής απόφασης, οι συγκεκριμένες ενέργειες προς συμμόρφωση και ένα σαφές χρονοδιάγραμμα για τη συντέλεσή της, ώστε η τυχόν παράλειψη της Διοίκησης να ενεργήσει σύμφωνα με τις υποδεικνυόμενες κατευθύνσεις να αποτελεί ευθεία παράβαση της υποχρέωσης συμμόρφωσης.

Στο ίδιο πνεύμα, ο κ. Κουβαράς εκτιμά ότι ο μηχανισμός του Ν 3068/2002 είναι ανεπαρκής για να διασφαλίσει αυτοτελώς την άμεση, πλήρη και σύμφωνη προς το δεδικασμένο συμμόρφωση της Διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις, δεν διστάζει δε να τονίσει ότι η αποτελεσματικότητα του μηχανισμού έχει υπονομευθεί από την προσέγγιση του διοικητικού δικαστή, ο οποίος έχει αποδυναμώσει σημαντικά τις εξουσίες που του παρέχει ο νόμος, στο μέτρο που επιβάλλει χρηματικές κυρώσεις συμβολικού ύψους, δεν παραπέμπει τους υπαιτίους για τη διοικητική δυστροπία υπαλλήλους στον Εισαγγελέα, δείχνει αδικαιολόγητη ανοχή στις καθυστερήσεις της Διοίκησης και χορηγεί συνεχώς παρατάσεις, ενώ ελέγχει τη συμμόρφωση με το τυπικό και μόνο κριτήριο της εκ νέου έκδοσης πράξης, χωρίς να ανάγεται σε ουσιαστικά κριτήρια. Ο συγγραφέας διατυπώνει μια διαβαθμισμένη, από άποψη δραστηριότητας, σειρά προτάσεων για τη βελτίωση της «δικαιοτελεστικής» λειτουργίας, με αποδέκτη τόσο τον εθνικό δικαστή όσο και τον νομοθέτη. Προτείνει, μεταξύ άλλων, την αλλαγή στάσης των Τριμελών Συμβουλίων Συμμόρφωσης που αυτοπεριορίζονται, χωρίς αντίστοιχο έρεισμα σε νομοθετικό κείμενο, στη διάγνωση των πρόδηλων μόνο περιπτώσεων μη συμμόρφωσης, τη νομοθετική διεύρυνση της αρμοδιότητάς τους, ώστε να καλύπτει την επίλυση ζητημάτων συμμόρφωσης με αποκρυσταλλωμένη αντιμετώπιση από τη νομολογία, προκειμένου να αποφεύγεται η διαιώνιση των δικαστικών διαφορών, τον εμπλουτισμό του ελέγχου συμμόρφωσης με τη χρήση ουσιαστικών κριτηρίων, την υιοθέτηση κανόνων με χαρακτηριστικά πλήρους αποκατάστασης για τον δικαιωθέντα και σε άλλα πρόσφορα πεδία πλην των υπαλληλικών διαφορών και την ενίσχυση του ρόλου του Γενικού Επιτρόπου Επικρατείας στο σύστημα αναγωγής της ευθύνης του αρμόδιου υπαλλήλου. Περαιτέρω, αξιοποιεί με ορθή κρίση και φειδώ τα πορίσματα του συγκριτικού δικαίου προκειμένου να προτείνει μέτρα προσαρμοσμένα στις ιδιαιτερότητες της ελληνικής έννομης τάξης.

Η διατριβή του κ. Κουβαρά, η πρώτη ολοκληρωμένη και σφαιρική μονογραφική ανάλυση της εφαρμογής των αποφάσεων της διοικητικής δικαιοσύνης, καλύπτει ένα σημαντικό κενό στη θεματική της συμμόρφωσης και προσφέρει πλείονα εναύσματα σκέψης και προβληματισμού στους θεωρητικούς αλλά και στους εφαρμοστές του διοικητικού δικαίου. Η ανανοηματοδότηση της λειτουργίας της διοικητικής δικαιοσύνης που προτείνει, με στιβαρή επιχειρηματολογία και δογματική συνέπεια, συνιστά πολύτιμη συμβολή στην κατανόηση του διοικητικού δικαίου. Στο έργο αυτό, ο θεωρητικός του δικαίου, ο δικαστής, ο νομικός σύμβουλος, αλλά και το διοικητικό όργανο μπορούν να αναζητήσουν εύκολα απαντήσεις σε περίπλοκα ζητήματα σχετικά με το περιεχόμενο της υποχρέωσης συμμόρφωσης της Διοίκησης στις δικαστικές αποφάσεις.

NΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

ΑΘΗΝΑ Μαυρομιχάλη 23, Τηλ.: 210 3678800 (30 γραμμές), ΑΘΗΝΑ Μαυρομιχάλη 2, Τηλ.: 210 3607521,
ΠΕΙΡΑΙΑΣ Φίλωνος 107-109, Τηλ.: 210 4184212, ΘΕΣ/ΝΙΚΗ Φράγκων 1, Τηλ.: 2310 532134,
ΠΑΤΡΑ Κανάρη 28-30, Τηλ.: 2610 361600

www.nb.org • e-mail: info@nb.org